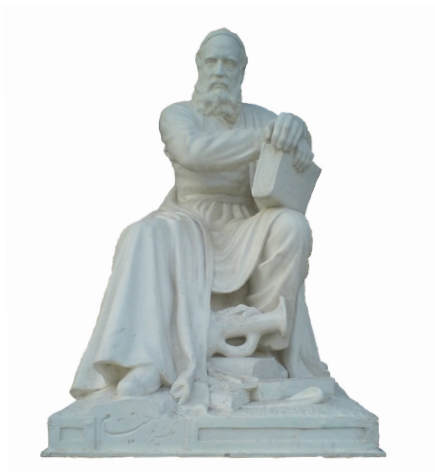

паэты планеты

Умар Хаям

Выбраныя рубаі

*Пераклад з фарсі-кабулі
Рыгора Барадуліна*

2016

Серыя заснаваная ў 2016 годзе.

Рэдкалегія серыі:

Л. Баршчэўскі, Зм. Колас, В. Сёмуха,
А. Хадановіч, Г. Янкута

Пераклады друкуюцца паводле выдання:

Амар Хаям. *Рубаі*. Мінск : Мастацкая літаратура, 1989.

Арыгінальныя тэксты падаюцца паводле выдання:

Умари Хайём (عمر جیام). 100 рубой. Мураттиб Абдурахмон
Абдуманнонов. Душанбе: Ирфон, 1984.

Аўтар даслоўнікаў Валерый Чамбарысаў.

Рэдкалегія выказвае падзяку Аль-Гарзі Хайдэру Хадзі
за дапамогу ў наборы арыгінальных тэкстаў.

На франтыспісе:

*ХАСАН САДЫКІ,
Умар Хаям, 1975.*

©Барадулін Р. І., пераклад на
беларускую мову, 1989.

©Дызайн серыі. Рўсецкі М. І., 2016.

مقصود ز جمله آفرینش مائیم،
در چشم خرد ، جوهر بینش مائیم.
این دائره جهان چو انگشتریست،
بی هیچ شکی نقش نگینش مائیم.

А мэта усяго тварэння – мы,
Вачэй спазнання азарэнне – мы,
Круг свету гэтага, нібы пярсцёнак,
Дзе лепшы камень без сумнення – мы.

پیش از من و تو لیل و نهارى بودست،
کردنده فلک بر سر کارى بودست.
زنهار، قدم به خاک آهسته نهی،
کان مردمک چشم‌نگارى بودست.

I да нас тут было цемрачы і святла,
I нябёсы вярталіся з вечнага тла,
Сцеражыся, ступай па зямлі ненахабна,
Бо зямля зрэнкаю прыгажуні была.

از آمدن و رفتن ما سودی کو؟
وز تار امید عمر ما پودی کو؟
از آتش چرخ چشم پاکان وجود
میسوزد و خاک میشود، دودی کو؟

Прийшоў ці выйшаў я – такой бяды.
І мой уток сцячэ, ўцячэ куды?
Ці ад агню нябеснага сумленна
На дым згараюць людзі, як гады?

اسرار ازل را نه تو دانی و نه من،
وین حرف معما نه تو خوانی و نه من.
هست از پس پرده گفتگوی من و تو،
چون پرده بر افتد، نه تو مانی و نه من.

Законы вечнасці не разумеем ні ты, ні я,
Пісьмёны неба прачытаць не ўмеем ні ты, ні я,
Заслонай змрок сэнс таямніцы засланіў,
Калі ўпадзе заслона, не ўцалеем ні ты, ні я.

انانکه کهن بدند و انا نکه نو ند،
هر يك بنی يكد کر يکا يك بشو ند.
وينا ملك جهان به کس نماند جاويد -
رفتند رويم باز ايند و روند.

Хто быў стары і хто быў малады,
Усіх з сабою забяруць гады.
Зямное царства – ў ім ніхто не вечны,
Мы выйдзем, прыйдуць іншыя сюды.

ز آوردن من نبود كردون را سود،
وز بردن من به عزو جاهش نفزود.
وز هیچ کسی نیز دو گوشم نشنید،
كآوردن و بردن من از بهر چه بود.

Прийшоў – багацця небу не прынёс,
Знік – хараства не прыбыло ў нябёс.
Нашто былі прыход мой і знікненне,
Ніхто не змог мне растлумачыць лёс.

آنانکه محیط فضل و آداب شدند،
در کشف ما علوم شمع اصحاب شدند.
ره زین شب تاریک نبردند برون،
گفتند فسانه‌ئی و در خواب شدند.

Яны, што ў бездань мудрасці зірнулі,
Святлом для іншых сталі ў тлумным гуле,
Не выбіліся з гэтае начы,
Панаказалі казак і заснулі.

آن کس که زمین و چرخ و افلاک نهاد،
بس داغ که در این دل غمناک نهاد.
بسیار لب لعلوش و روی چو ماه
در زیر زمین و حقه خاک نهاد.

Хто дол стварыў, спадобіў неба даху,
Трымае смутак сэрца ў вечным страху,
Шмат поўняў твараў і рубінаў губ
Схаваў ён пад зямлёю ў скрыні праху.

برخیز و مخور غم جهان گذران،
بنشین و دمی به شادمانی گذران.
در طبع زمانه گر وفائی بودی،
هر گز به تو نوبت نشدی از دگران.

Не сумуй, што задуманы свет нетрывала,
Весьліся, твой міг пратрымаецца мала.
Каб з натурай рашучай быў лёс, дык тады
Нарадзіцца б ніколі табе не прыпала.

ای چرخ فلک خرابی از کینه تست،
بیدادگری شیوه دیرینه تست!
ای خاک اگر سینه تو بشکافند،
بس گوهر قیمتی که در سینه تست.

О небасхіл! Хто ў злосці за цябе люцей?
Несправядлівасць цэніш ты, як ліхадзей.
Калі б, Зямля, твае рассекчы грудзі, ў іх бы
Знайшлося шмат каштоўных камянёў – людзей.

چون حاصل آدمی در این دیر دودر
جز خون دل و دادن جان نیست دگر،
خرم دل آن که يك نفس زنده نبود،
و آسوده کسیکه خود نژاد از مادر.

У прыстанку двудзверным даецца замала –
Кроў у сэрцы і ростань з душою трывала.
Той шчаслівы, хто ў гэта жыццё не прыйшоў,
Той спакойны, каго маці й не нараджала.

افسوس که نامۀ جوانی طی شد،
وان تازه بهار زندگانی دی شد.
آن مرغ طرب که نام او بود شباب،
افسوس ندانم که کی آمد، کی شد؟

Юнацтва кніга прайдзена без гора,
І свежасць весніх дзён была учора,
І птушка радасці, ёй маладосць імя,
Ці сядзе зноў хоць на плячо дакора?

ای کاشکه جای آر میدان بودی،
یا این ره دور را رسیدن بودی.
کاش از پی صد هزار سال از دل خاک
چون سبزه امید بر دمیدن بودی.

Знайсі б гэта месца спакою ў жыцці.
Ці доўга дарогай бясконцай брысці?
Хоць мець бы за тысячы год спадзяванне
Травінкаю з сэрца зямлі прарасці.

ایزد چو نخواست آنچه من خواسته ام،
کی گردد راست آنچه من خواسته ام؟
گر جمله ثواب است که او خواسته است،
پس جمله خطاست آنچه من خواسته ام.

Калі Тварэц не захацеў, што я хацеў,
Не загучыць Тварцу як хваласпеў, што я хацеў,
Як тое ісціна, што ён хацеў, дык значыць –
Грэх тое, і ў Тварца абудзіць гнеў, што я хацеў.

پاك از عدم آمديم و ناپاك شديم،
شادان بدر آمديم و غمناك شديم.
بوديم ز آب ديده در آتش دل،
داديم به باد عمر و در خاك شديم.

Мы вийшли чыстыя з нябыту, і свет нас апаганіў,
Прыйшли да радасці іспыту, і свет нас апаганіў,
І апалілі слёзы сэрцы нашыя агнём,
І за жыццё зямное мыта сплацілі без ваганняў.

از جمله رفتگان این راه دراز
باز آمده ئی کو که بما گوید راز؟
ز بهار در این دورا هه آ ز و نیاز
چیزی نگذاری که نمیا ئی باز.

Іх шмат, хто па дарогах дзён пайшоў за небаспад,
Хто з іх вярнуўся, каб сказаў пра ўсё яго пагляд?
На скрыжаванні прагнасці і немачы шануйся,
Не пакідай нічога, бо не вернешся назад.

افلاك كه جز غم نفز ايند دگر،
بنهند يكي، تا برو بايند دگر.
نامدگان اگر بدانند كه ما
از دهر چه ميكشيم، نآيند دگر.

Нябёсы дарэмна не робяць нічога:
Даюць аднаго, каб украсці другога.
Каб ведаў, што робіць з ім лёс, – чалавек
На свет бы ён не нараджаўся, нябога.

کو محرم راز تا بگویم یک دم،
کز گاه نخست چه بودست آدم:
محنتزاده، سرشته ئی از گل غم،
یکچند جهان بگشت و برداشت قدم.

Дзе блізкі сябар той, чый слых бы ўраз спасціг
Мой сказ, кім чалавек быў з першых дзён сваіх?
Народжаны ў бядзе, на гліне гора замяшаны,
Ён паблукаў крыху па свеце – і заціх.

تا کی ز چراغ مسجد و دود کنشت،
تا چند زیان دوزخ و سود بهشت؟
بر لوح قضا نکر که از دور ازل
استاد هر آنچه بودنی بود، نبشت.

Свяцільнікі мячэці і кумірні дым,
Зло пекла, радасць раю – пра адно гудзім.
Глянь на скрыжалі лёсу: там накрэсліў
Даўно ўжо Майстра ўсё, што здарыцца з усім.

در دائره ئی که آمد و رفتن ماست،
آنرا نه نهایت، نه بدایت پیداست.
کس مینزند دمی در این معنی راست،
کاین آمدن از کجا و رفتن به کجاست.

У кола нашай радасці, бяды
Пачатку і канца знайдзі сляды.
Ніхто дакладна не сказаў пра тое,
Адкуль прыйсці нам і пайсці куды.

چون آگهی ای دوست زهر اسراری،
چندین چه خوری به بیهوده تیماری؟
چون می نرود به اختیارت کاری،
خوش باش در این دمی که هستی باری.

Як ведаеш адгадкі таямніц усіх,
Чаго бядуеш з марнаты бядот сваіх?
Калі ўсё вершыцца па ўладнай нейчай волі,
Усцешны будзь з жыцця хоць на кароткі міг.

خوش باش که غصه بیکران خواهد بود،
در چرخ قران اختران خواهد بود.
خشتی که ز خاک تو بخوانند زدن
دیوار سرای دیگران خواهد بود.

Будзь вясёлы, прывыкай да страт,
Зор яшчэ на небе ўзыдзе шмат.
І цагліны з праху твайго рупна
Пакладуць у сцены іншых хат.

از تن چو برفت جان پاك من و تو،
خاك دگران شود مغاك من و تو.
زين پس ز براي خشت گور دگران
در كالبدي كشدن خاك من و تو.

Як душы скінуць цела апранаху,
Прах іншых пайдзе на магілы ў страху.
А потым цэгла іншым для магіл
Таксама з нашага сфармуюць праху.

ما لعبتكانيم و فلك لعبتبان ،
از روى حقيقت، نه كه از روى مجاز؛
بازيچه هميكنيم بساط بازی كرديم،
افتيم به صندوق عدم يك يك باز.

Мы – ляльки, а неба – той лялечнік спрыту,
Што глуха завесіў заслону з блакіту,
Пагузаюць нас на кіліме жыцця,
І зноўку патрапім у куфар нябыту

اینگونه که من کار جهان می بینم،
عالم همه را یگان بر آن می بینم.
سبحان الله، به هر چه درمینگرم،
ناکامی خویشان در آن می بینم.

Усё ў гэтым свеце, што бачу,
Не варта ні смутку, ні плачу.
Ды, слава Алаху, куды ні зірну –
Сваю ўсюды бачу няўдачу.

روزی که گذشته است، ازو یاد مکن،
فردا که نیامدست، فریاد مکن.
برنامه و گذشته بنیاد مکن،
حالی خوش باش و عمر بر باد مکن.

Дзень мінуў – забудзь яго намер,
Дню, які не надышоў, не вер,
Не глядзі ні ў прошласць, ні ў наступнасць,
Не марнуй жыцця, жыві цяпер.

از بودنی، ای مرد، چه داری تیمار
وز فکرت بیهوده دل و جان افکار؟
خرم بزی و جهان به شادی گذران،
تدبیر نه با تو بوده است اول کار!

Пра наступнасць не дбай, чалавеча, ў журбе,
Марнасць думак душу хай тваю не скрабе.
Дык жыві ў гэтым свеце вясёлы і рады –
Не пыталі парады спачатку ў цябе.

هر جا كه گلی و لاله زاری بودست،
از سرخی خون شهریاری بودست.
هر جا كه بنفشه از زمین میروید،
خالیست كه بر رخ نگاری بودست.

Дзе б ружы і фіялкі ні раслі,
Яны ўзышлі з крыві паноў зямлі.
Фіялка вырасце – радзімка гэта
На твары тых красунь, што адцвілі.

این کوزه گران که دست بر گل دارند،
گر عقل و خرد نیک برو بگمارند.
هر گز نزنند مشمت و سیلی و لگد:
خاک پدران است، نکو میدارند!

Каб ганчарам, якія месяц гліну,
Вярнуць здаровы клёк хоць на хвіліну,
Не білі б, не давалі аплявух,
Бо гэта прах бацькоў з зямлі ўспаміну.

بر كوزه گرى پريز كردم گذرى،
از خاك همينمود هر دم هنرى.
من ديدم، اگر نديد هر ببصرى،
خاك پدران در كف هر كوزه گرى.

Паўз краму ганчароў я ўчора йшоў,
Штукарылі яны з зямлёю зноў.
Сам бачыў – ім не ўбачыць, бо сляпяя:
У даланях трымаюць прах бацькоў.

ترسیم کز این بیش به عالم نرسیم،
با هم‌نفسان نیز فراهم نرسیم.
این دم که در اوئیم، غنیمت شمیریم،
شاید که به زندگی در آن دم نرسیم.

Баюся я, што ў свет трывог зямных
Не трапім зонў вітаць сяброў сваіх,
Дык скарыстайма міг, дзе мы жывыя,
Апошнім можа стаць наступны ўздох.

این کاسه گری که کاسه سرها کرد،
در کاسه گری صنعت خود پیدا کرد.
برخوان وجود ما نگون کاسه نهاد
وان کاسه سرنگون پر از سودا کرد.

А ганчар такі вылепіў чары галоў
І ганчарства ў майстэрства высокае ўзвёў,
Чару дном дагары над сурвэткай жыцця ён паставіў
І напоўніў гаркотай яе да краёў.

در کارگه کوزه گری رفتم دوش،
دیدم دو هزار کوزه گویا و خاموش.
ناگاه یکی کوزه برآورد خروش:
«کو کوزه گر و کوزه خر و کوزه فروش؟!»

І я ў ганчарню завітаў, як на базар,
Маўклівы ўбачыў там і гаваркі тавар,
Дзве тысячы збаноў, і закрычаў адзін з іх:
«Дзе пакупнік? Дзе прадавец? І дзе ганчар?!»

جاميست که عقل آفرين مي زندش،
صد بوسه زمهر بر جبين مي زندش.
وين کوزه گر دهر چنين جام لطيف
مي سازد و باز بر زمين مي زندش.

Гэта чара – ёй розум пашану дае,
Лоб з любоўю святою цалуе яе.
А ганчар лёсу гожую чару такую,
Сам стварыўшы, аб дол на кавалачкі б'е.

لب بر لب كوزه بر دم از غايت آز،
تا زو طلبم واسطه عمر دراز.
لب بر لب من نهاد و برگفت به راز:
«من هم چو تو بودم، د می با من ساز».

Я горла наблізіў да горла збана,
Каб сродак здабыць даўгажыцьбы са дна.
Да губ маіх губы прыклаўшы, сказаў ён:
«Як ты, быў і я, наша доля адна».

این کاسه که بس نکوش پرداخته اند،
بشکسته و در رهگذر انداخته اند.
زنهار، بر او قدم به خواری ننهی،
کاین کاسه ز کاسه های سر ساخته اند.

Прыгожую чару, аздобу сталоў,
Разбілі ды кінулі моўчкі далоў.
Шануйся, не стань на чарэп'е без жалю,
Бо чара разбілася з чараў галоў.

این کوزه چو من عاشق زاری بودست،
در بند سر زلف نگاری بودست.
و این دسته که در گردن اومیبینی،
دستی است که در گردن یاری بودست.

Збан гэты, як і я, пабачыў шчасця мала,
Палонам локанаў яго краса трымала,
А гэта ручка, што на горле бачыш ты, –
Рука, якая шыю любай абдымала.

این چرخ چو طاسیست نگون افتاده،
در وی همه زیرکان زبون افتاده.
در دوستی شیشه و ساغر نگرید:
لب بر لب و در میانه خون افتاده.

Зірні на неба перакуленае зноў,
Дзе гвалт спадае на галовы мудрацоў,
Зірні на дружбу поўнай пляшкі з кубкам:
Зліліся губы, а між імі льецца кроў.

چون ابر به نوروز رخ لاله بشست،
برخیز و به جام باده کن عزم درست.
کاین سبزه که امروز تماشاگه تست،
فردا، همه از خاک تو برخواهد رست.

Як шчокі цюльпану абмые вясна,
З пашанай схіліся над чарай віна.
Зірні на траву і запомні сягоння,
Што з праху твайго заўтра ўзыдзе яна.

ما با می و معشوق و شما – دیر و کنشت،
ما اهل جهیمیم و شما اهل بهشت
تقصیر من و تو از ازل چیست؟ بگو!
نقاش چنین به لوح تقدیر بنشت.

Нам віно і каханка, вам – куміря і храм,
Пекла мы абжываем, рай гатовенькі – вам.
Ды віна наша вечная ў чым? Адкажы мне! –
Так Мастак на скрыжальях лёс павызначыў сам.

من ظاهر نیستی و هستی دانم،
من باطن هر فضا و پستی دانم.
با این همه از دانش خود شرمم باد،
گر مرتبه ئی برای مستی دانم.

Мне вядомы жыцця і нябыту спадман,
Мне вядомы вяршынь і нізінаў туман.
Хай за веда пры гэтым мне сорамна стане,
Як апроч хмельнаты іншы ведаю стан.

بر سنگ زدم دوش سبوی کاشی،
سر مست بودم که کردم این اوباشی.
با من به زبان حال میگفت سبوی:
«من چون تو بودم، تو نیز چون من باشی».

Як бразнуў учора аб камень я збан паліваны,
Быў п'яны, таму разгуляўся мой гнеў расцугляны.
А збан мне і кажа на мове патайнай сваёй:
«Ты стаў, як і я – мы абодва не варты пашаны».

صد خانه ز خوناب دلم ویران است،
وز کریه زار بیم صد چندان است.
از هر مژه ناوهدان خو نست روان،
گر من مژمرا به هم زخم، طوفان است.

Сто дамоў бы крывавы паток майго сэрца знёс,
Толькі болей дамоў ад маіх можа згінуць слёз.
Вейка – жолаб жалбы, па якім мая кроў сцякае,
Толькі вейкі звяду я – патопам нізрынецца лёс.

يك دست به مصحفيم و يك دست به جام،
که مرد حلاليم و گهي مرد حرام.
مائيم در اين گنبد فيرزه و خام،
نه کافر مطلق، نه مسلمان تمام.

На чары рука і рука на Каране,
То ў святасці розум, то ў нечысці вяне.
Пад бірузовым з мармуру скляпеннем
Мы не кафіры і не мусульмане.

زین گنبد گردنده بدافعالی بین،
وز جملهٔ دوستان جهان خالی بین.
تا بتوانی، یک نفسی خود را باش،
فردا مطلب، دی منگر، حالی بین.

Нягодаў, што ў часе цякуць хуткацечна, не бойся,
І лёсу, які пратрывае нявечна, не бойся,
Ададай весялосці адзіны свой міг
І дня, што прайшоў, што ідзе, не дарэчна не бойся.

تا کی غم آن خوری که داری یا نه،
وین عمر به خوشدلی گذاری، یا نه؟
پرکن قدح بادیه که معلومت نسیت،
کاین دم که فرو بری، براری، یا نه.

Ці доўга будзеш ты тужыць па ўсіх, ці не?
Ці ў радасці ты будзеш жыць свой міг, ці не?
Віном напоўні кубак, бо не ведаеш,
Ці выдыхнеш ты гэты ўздых, ці не?

خیام، اگر ز باده مستی، خوش باش!
گر با صنمی دمی نشستی، خوش باش!
تا یان همه کار جهان نیستی است،
تندار که نیستی، چو هستی، خوش باش!

Хаям! Як быў з віном ты шчырым – сцешся,
Як ты хоць міг сядзіш з кумірам – сцешся,
Канец усім праявам свету – небыццё,
Як тут яшчэ не стаўся жвірам – сцешся.

گویند که می مخور به شعبان، نه رواست،
نه نیز رجب که آن مه خاص خداست.
شعبان و رجب مه خدایست و رسول،
ما می رمضان خوریم که آن خاصه ماست.

Шабан абразіш, кажуць, хмелем чаш,
Не пі ў раджаб ты – месяц Бога ўваж,
Шабан, раджаб – цвярозасцю святыя,
Нап'ёмся ў рамадан¹: ён месяц наш.

¹ Ш(а)бан, раджаб, рамадан – назвы месяцаў мусульманскага календара (адпаведна, восьмы, сёмы і дзвяты).

ما و می و معشوق در این کنج خراب،
جان و دل و جام و جامه در رهن شراب.
فارغ ز امید رحمت و بیم عذاب،
آزاد ز خاک و باد و از آتش و آب.

Мы з віном і каханкай прыйшлі ў голы кут,
Вольныя ад надзей і ад страху пакут,
За віно мы заклалі і целы, і душы,
Спалі з нас кайданы злога побыту тут.

برخیز، دلا که چنگ بر چنگ ز نیم،
می نوش کنیم و نام بر ننگ ز نیم.
سجاده به یک پیاله می بفروشیم،
وین شیشه نام و ننگ بر سنگ ز نیم.

Дней, сэрца, рукой разбудзіўшы гук чанга¹ ласкавы,
Згубіўшы імя сваё, піць будзем водар гаркавы.
Кілім малітоўны за келіх віна прадамо
І гахнем аб камень бутэльку і ганьбы і славы.

¹ Струнны музычны інструмент.

هر گز به طرب شراب نابى نخورم،
تا از کف اندوه شرابى نخورم.
نانى نزنم در نمک هيچ کسى،
تا از جگر خویش کبابى نخورم.

Не цешыў чыстага віна арык,
Пакуль да горкай чары я не звык,
На хлеб бяды не сыпаў соль адчаю
І з сэрца са свайго не еў шашлык.

میلم به شراب ناب باشد دائم،
گوشم به نی و رباب باشد دائم.
گر خاک مرا کوزه گران کوزه کنند،
آن کوزه پر از شراب باشد دائم.

Я прагну чыстага віна здаўна,
Рубаб і флейту чуць хачу звідна,
Як прах мой зробіцца збаном – жадаю,
Хай збан не прасыхае ад віна.

گر من ز می مغانه مستم، هستم،
ور عاشق و رند و بت پرستم، هستم.
هر کس به خیال خود گمانی دارد،
من خود دانم، هر آنچه هستم، هستم.

Калі я п'ю віно да рання – я такі,
Нявольнік п'янства і кахання – я такі,
Сваю выказваць думку кожны мусіць,
Сам ведаю сябе дазвання – я такі.

ابر آمد و باز بر سر سبزه گریست،
بی باده ارغوان نمیباید زیست.
این سبزه که امروز تماشاگاه ماست،
تا سبزه خاک ما تماشاگاه کیست؟

I заплакала хмара ў зялёным куце,
Без віна жыць не варта ў зямной цеснаце.
Вось травінка, якую мы бачым сягоння.
Хто ж убачыць травінку, што з нас прарасце?

ساقی، گل و سبزه بس طربناك شدست،
دریاب که هفته دگر خاك شدست.
می نوش و گلی بچین که تا درنگری،
گل خاك شدست و سبزه هم پاك شدست.

Цюльпаны і трава вітаюць ранне,
Здагадаюцца: хутка іх не стане.
Мы будзем піць віно і кветкі браць,
Пакуль наўкол квітненне, красаванне.

سستی مکن و فریضه‌هارا بگذار،
وین لقمه که داری، ز کسان باز مدار.
در خون کس و مال کسی قصد مکن،
در عهده آن جهان منهم باده بیار!

Абрады веры – не мана, не слабiна;
Дзялі скарынку, хоць апошня яна,
Не квапся на жыццё людское, на маёмасць,
А за той свет ручаюся, нясі вiна!

شب نیست که عقل در تحیر نشود،
وز گریه کنار من پر از در نشود.
پر می نشود کاسه سر از سودا،
هر کاسه که سرنگون بود، پر نشود.

Няма начэй, каб розум мой не ныў у гудзе,
Каб чысты жэмчуг слёз не асыпаў мне грудзі.
Віно разваг не поўніць чару галавы,
Бо перакуленая поўнаю не будзе.

زان می که شران جاویدانیست، بخور،
سر مایهٔ عیش اینجها نیست، بخور.
سوزنده چو آتش است، لیکن غم را
برنده چو آب ز ندگان نیست، بخور.

Віна – вячыстасці пітва – выпі,
З крыніцы светлай хараства – выпі,
Хоць апячэ агнём ды гора
Сплыве, нібы з вадой жарства – выпі.

ساقی، دل من ز مرده فرسوده تر است،
کاو زیر زمین ز من دلا سوده تر است.
هر چند به خون دیده دامن شویم،
دامان ترم ز دیده الوده تر است.

Сатлеў я сэрцам болей чым нябожчык, о сакі,
А пад зямлёю спакайней яму такі,
І колькі б я ні каяўся і колькі слёз ні ліў бы,
Я застаюся грэшнікам на ўсе свае вякі.

رو، بر سر افلاک و جخان خاک انذار،
می میخور و دل به ماهرویان میباز!
چه جای عتاب آمد و چه جای نیاز،
کز جمله رفتگان کسی نآمد باز.

Ідзі і сып на голаў прах нябёс,
Віно смакуй сярод абранніц кроз,
Час не марнуй на клопат, на дакоры,
Той не ўваскрос, хто перажыў свой лёс.

ما خرقه زهد بر سر خم كرديم،
وز خاك خرابات تيمم كرديم.
باشد كه ز خاك ميكنه ها دريابيم،
آن عمر كه در مدرسه ها گم كرديم.

Лахмоннем заторкнулі горла збанкоў,
Трушчобы амылі зямлёю вякоў,
А можа, мы ў пыле шынка адшукаем
Жыццё, што згубілі ў разгуле шынкоў.

بیمارم و تب در استخوانم دارد،
ناخوردن می قصد به جانم دارد.
وین طرفه نگر که هر چه در بیماری
جز باده خورم، همه زیانم دارد.

Я хворы, дух мой змучаны да дна,
Калі не п'ю віна, мне смерць відна,
І дзіва, чым я толькі ні лячыўся,
Усё мне шкодзіць, апрача віна.

گر چند که از گناه بدبختم و زشت،
نومید نیم چو بت پرستان کنشت.
میرم چو گهی سحر ز مخموری، باز
می خواهم و معشوقه، نه مسجد، نه کنشت.

Агідны я ў сваіх грахах, пра гэта знаю сам,
Ды ідалам я не ўздымлю ў кумірных фіміям
І раніцай, канаючы з пахмелля,
Віно шукаю і красунь, а не мячэць і храм.

هشيار نبوده‌ام دمی، تا هستم
گر چه شب قدر باشد، آن هم مستم.
لب بر لب جام و سینه بر سینه خم،
تا روز بگر دن صراحی دستم.

Не быў цвярозы, бо не здраджваю абранніцы,
І Ноч праоцтва нецвярозая у п'яніцы.
Збан на грудзях і чары на губах,
Рука на шыі гарлача да раніцы.

این قافله عمر عجب میگذرد،
نیکوست دمی که با طرب میگذرد.
ساقی، غم فردای قیامت چه خوری؟
در ده قدح باده که شب میگذرد!

Як дзіўна гэты караван жыцця праходзіць,
Шчаслівы міг у тлуме забыцця праходзіць,
Навошта сум па новых днях, вінар, –
Нясі віна, бо ценем ноч быцця праходзіць.

در عشق تو از ملامتم ننگی نیست،
با بی خبران در این سخن جنگی نیست.
این شربت عشق داروی مردان است،
نامردان را از این قدح رنگی نیست.

Кахаю цябе, ды папрокам не дам сябе грызці,
І з невукам я не спрачаюся, як і калісьці,
Напітак кахання спакон – ацаленне мужчын,
А для немужчын гэты кубак не мае карысці.

در پای اجل چو من سرافکنده شوم،
از دست اجل چو مرغ پرکنده شوم،
زنهار، گلم به جز صراحی مکنید،
شاید که چو بوی می رسد، زنده شوم.

Калі нагою смерці буду растаптаны,
Рукою смерці, быццам птушка, абскубаны,
Май літасць, каб мой прах збанамі толькі стаў;
Мо ажыву я, ўчуўшы пах віна жаданы.

ای صاحب فتویٰ، ز تو پر کار تریم،
با این همه مستی ز تو هشیار تریم.
ما خون رزان خوریم و تو خون کسان،
انصاف بده، کدام خونخوار تریم؟!

Суддзя! Мы п'ём, не прапіваем клёк,
Мы мокнем у віне – чаго ж ты ўзмок?
П'ём кроў лазы, ты смокчаш кроў людскую,
Разваж цвяроза, хто ж з нас крывасмок?

چون درگذرم به باده شو ئید مرا،
تلقین ز شراب ناب گو ئید مرا.
خواهید به روز حشر یابید مرا،
از خاک در میکده جو ئید مرا.

Калі сканаю, абмыйце мяне чыстым віном,
Багаславіце ў людской гамане мяне чыстым віном,
Знайсці захочаце ў Дзень Уваскрасення,
Дык прах шукайце мой у майхане¹ з чыстым віном.

¹ Шынок, вінарня.

گفتم که دگر بادۀ ی گلگون نخورم،
می خون رزان است، دگر خون نخورم.
پیر خردم گفت: «به جد میگوئی؟»
گفتم که: مزاح میکنم، چون نخورم؟

Сказаў: «Не буду піць пунсовага віна,
Віно ёсць кроў лазы, піць кроў – адна віна».
А розуму спытаў стары: «Ці ты сур'ёзна кажаш?»
Я зноў: «Мне піць як жыць. І мой зарок – мана».

گویند که دوزخی بود مردم مست!
حرفیست خلاف و دل در و نتوان بست.
گر عاشق و م مست دوزخی خواهد بود،
فردا نگری بهشت را چون کف دست.

Кажуць, п'яніц у пекле зглынае агонь,
Гэта жылка маны б'ецца постраху ў скронь.
Як каханкі і п'яныя пекла заселяць,
Заўтра ж рай будзе голы, як тая далонь.

با ماهرخی بر لب جوی و می و ورد،
تا هست میسرم، طرب خواهم کرد.
تا بوده‌ام و هستم و خواهم بودن
می خورده‌ام، میخورم و خواهم خورد.

Віном і ружамі з краямі кубак поўню
З той, што абліччам паўтарыла поўню,
І піў, і п'ю, і буду піць віно,
Пакуль жыву, пакуль сябе я помню.

ابریق می مرا شکستی، ربی،
بر من در عیش را بیستی، ربی،
بر خاک بریختی می گلگون را،
خاکم به دهن، مگر تو مستی، ربی!؟

Разбіў мой збан з віном без дай нагоды, о Божа!
Ты зачыніў мне браму асалоды, о Божа!
Віно пунсовае ты выліў на зямлю,
Праклён мне, ці не п'яны ты заўсёды, о Божа!

تا هشیارم، طرب ز من پنهان است،
چون مست شدم، در خردم نقصان است.
حالیست میان مستی و هشیاری،
من بنده آنکه زندگانی آن است.

Цвярозаму мне не адчуць асалоды,
А ў п'янага розум слабее ад згоды.
Прамежак між хмелем і яснасцю ёсць –
Завецца жыццём, там я раб назаўсёды.

من باده خورم، وليك مستی نكنم،
الا به قدح درازدستی نكنم.
دانی، غرضم ز میپرستی چه بود؟
تا من چو تو خویشتن پرستی نكنم.

Я п'ю віно, ды не вар'ююся ў гульбе,
Сціскаю чару я ў мальбе, не ў пахвальбе.
Я пакланяюся віну і маю мэту –
Не пакланяцца так віну, як мы сабе.

سر مست به میخانه گذر کردم دوش،
پیری دیدم، مست و سبوئی بر دوش.
گفتم که: «چرا نداری از یزدان شرم؟»
گفتا که: «کریم است خدا، باده بنوش!»

Зайшоў сп’яна ў вінарню ўчора я ўначы,
Там збан трымаў схмялелы старац на плячы.
Спытаў я: «Ці перад Тварцом не сорам?»
А ён: «Бог літасцівы, пі віно й маўчы!»

ما افسر خان و تاج کی بفرو شیم،
دستار و قصب به بانگ نی بفرو شیم.
تسیح که پیک لشکر تزویر است،
ناگاه به یک پیاله می بفرو شیم.

Кароны і вянцы з іх гулам я прадаю,
Чалму за флейту з гукам чулым я прадаю,
Ружанец – войска пасланцоў нябёсаў –
За піялу віна агулам я прадаю.

گویند مرا که: «می تو کم تر خور از این،
آخر به چه عذر برنداری سر از این؟»
عذر رخ یار و بادۀ صبحدم است،
انصاف بده، چه عذر روشن تر از این؟!

Мне раяць: «Меней пі, бо ты – мужчына!
Прычына ў чым, што п'еш віно няспынна?»
«Прычына – любы твар і раніцы віно.
Разваж, ці ёсць больш важкая прычына?»

ای باده، تو معشوق من شیدائی،
من می خورم و نترسم از رسوائی.
چندان خورمت که هر که بیند، گوید:
«ای خم شراب، از کجا می آئی؟»

Віно вар'яту, мне – каханая адна,
П'ю, не баюся быць зняслаўленым сп'яна.
Я вып'ю гэтулькі, што кожны запытае:
«Гэй, ты адкуль ідзеш, гарлач віна?»

ياران، چو به اتفاق ميعاد كنيد،
خودرا به جمال يكدگر شاد كنيد.
ساقى چو مئى معانه بر كف گيرد،
بيچاره مرا هم به دعا ياد كنيد.

Сябры, як разам вас збярэцца многа,
Давайце цешцеся красой адзін аднога.
Мяне, як магаў, абнясуць віном,
Згадайце добрым словам: быў нябога.

ЗМЕСТ

«А мэта усяго тварэння – мы...»	5
«І да нас тут было цемрачы і святла...»	6
«Прыйшоў ці выйшаў я – такой бяды...»	7
«Законы вечнасці не разумеем ні ты, ні я...»	8
«Хто быў стары і хто быў малады...»	9
«Прыйшоў – багацця небу не прынёс...»	10
«Яны, што ў бездань мудрасці зірнулі...»	11
«Хто дол стварыў, спадобіў неба даху...»	12
«Не сумуй, што задуманы свет нетрывала...»	13
«О небасці! Хто ў злосці за цябе люцей?...»	14
«У прыстанку двудзверным даецца замала...»	15
«Юнацтва кніга пройдзена без гора...»	16
«Знайсці б гэта месца спакою ў жыцці...»	17
«Калі Тварэц не захацеў, што я хацеў...»	18
«Мы выйшлі чыстыя з нябыту, і свет нас апаганіў...»	19
«Іх шмат, хто па дарогах дзён пайшоў за небаспад...»	20
«Нябёсы дарэмна не робяць нічога...»	21
«Дзе блізкі сябар той, чый слых бы ўраз спасціг...»	22
«Свяцільнікі мячэці і кумірні дым...»	23
«У кола нашай радасці, бяды...»	24
«Як ведаеш адгадкі таямніц усіх...»	25
«Будзь вясёлы, прывыкай да страт...»	26

«Як душы скінуць цела апрапаху...»	27
«Мы – лялькі, а неба – той лялечнік спрыту...»	28
«Усё ў гэтым свеце, што бачу...»	29
«Дзень мінуў – забудзь яго намер...»	30
«Пра наступнасць не дбай, чалавеча, ў журбе...»	31
«Дзе б ружы і фіялкі ні раслі...»	32
«Каб ганчарам, якія месяц гліну...»	33
«Паўз краму ганчароў я ўчора йшоў...»	34
«Баюся я, што ў свет трывог зямных...»	35
«А ганчар такі вылепіў чары галоў...»	36
«І я ў ганчарню завітаў, як на базар...»	37
«Гэта чара – ёй розум пашану дае...»	38
«Я горла наблізіў да горла збана...»	39
«Прыгожую чару, аздобу сталоў...»	40
«Збан гэты, як і я, пабачыў шчасця мала...»	41
«Зірні на неба перакуленае зноў...»	42
«Як шчокі цюльпану абмые вясна...»	43
«Нам віно і каханка, вам – кумірня і храм...»	44
«Мне вядомы жыцця і нябыту спадман...»	45
«Як бразнуў учора аб камень я збан паліваны...»	46
«Сто дамоў бы крывавы паток майго сэрца знёс...»	47
«На чары рука і рука на Каране...»	48
«Нягодаў, што ў часе цякуць хуткацечна, не бойся...»	49
«Ці доўга будзеш ты тужыць па ўсіх, ці не?...»	50
«Хаям! Як быў з віном ты шчырым – сцешся...»	51

«Шабан абразіш, кажучь, хмелем чаш...»	52
«Мы з віном і каханкай прыйшлі ў голы кут...».....	53
«Дней, сэрца, рукой разбудзіўшы гук чанга ласкавы...»	54
«Не цешыў чыстага віна арык...»	55
«Я прагну чыстага віна здаўна...».....	56
«Калі я п'ю віно да рання – я такі...»	57
«І заплакала хмара ў зялёным куце...»	58
«Цюльпаны і трава вітаюць ранне...»	59
«Абрады веры – не мана, не слабiна...»	60
«Няма начэй, каб розум мой не ныў у гудзе...»	61
«Вiна – вячыстасцi пiтва – выпi...»	62
«Сатлеў я сэрцам болей чым нябожчык, о сакi...»	63
«Iдзi i сып на голаў прах нябёс...»	64
«Лахмоннем заторкнулi горла збанкоў...»	65
«Я хворы, дух мой змучаны да дна...»	66
«Агiдны я ў сваiх грахах, пра гэта знаю сам...»	67
«Не быў цвярозы, бо не здраджваю абраннiцы...»	68
«Як дзiўна гэты караван жыцця праходзiць...»	69
«Кахаю цябе, ды папрокам не дам сябе грызцi...»	70
«Калi нагою смерцi буду растапаны...».....	71
«Суддзя! Мы п'ём, не прапiваем клёк...»	72
«Калi сканаю, абмыйце мяне чыстым віном...»	73
«Сказаў: «Не буду пiць пунсовага віна...»	74

«Кажуць, п'яніц у пекле зглынае агонь...»	75
«Віном і ружамі з краямі кубак поўню...»	76
«Разбіў мой збан з віном без дай нагоды, о Божа!..»	77
«Цвярозаму мне не адчуць асалоды...»	78
«Я п'ю віно, ды не вар'юся ў гульбе...»	79
«Зайшоў сп'яна ў вінарню ўчора я ўначы...»	80
«Кароны і вянцы з іх гулам я прадаю...»	81
«Мне раяць: «Меней пі, бо ты – мужчына!...»	82
«Віно вар'яту, мне – каханая адна...»	83
«Сябры, як разам вас збярэцца многа...»	84